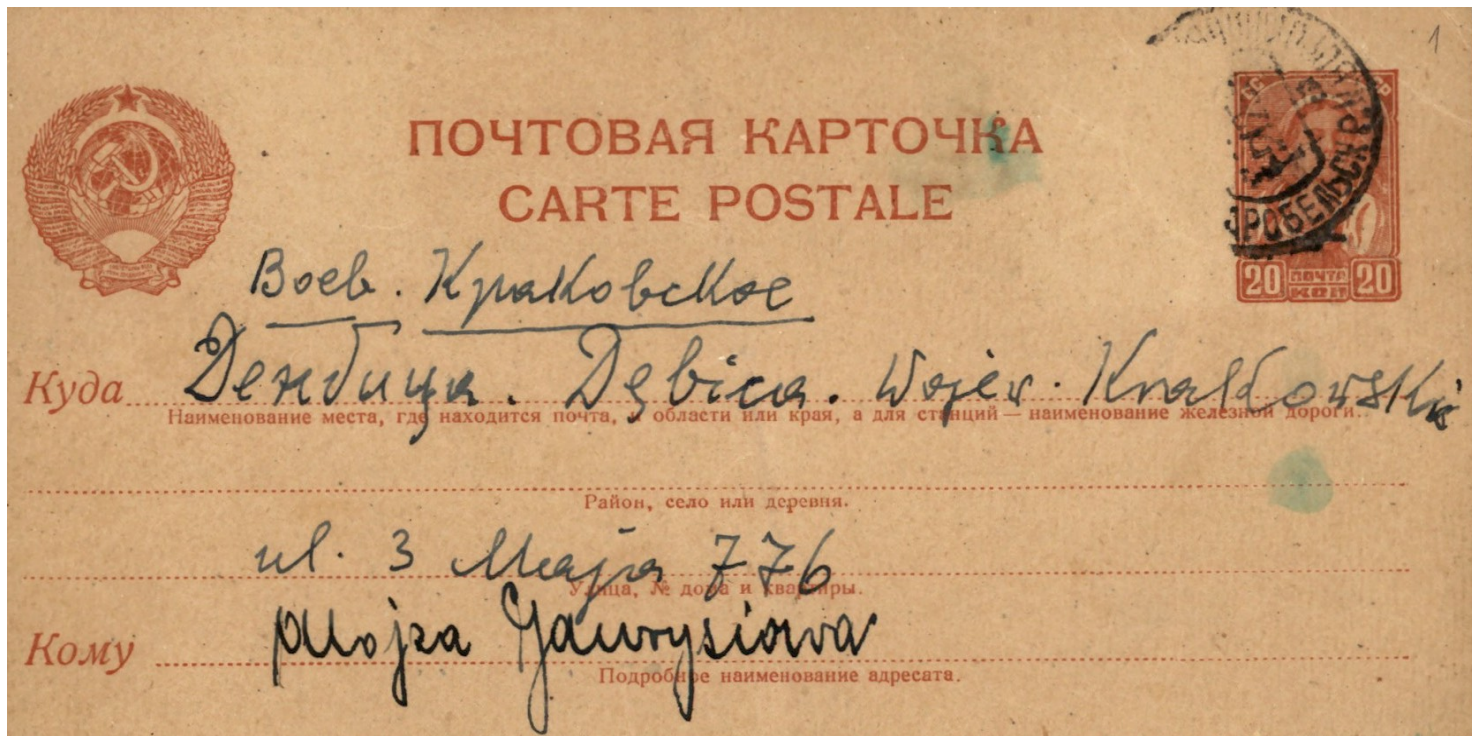

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/archiwum-ipn/90940,Materialy-poswiecone-Zbrodni-Katynskiej-w-zasobie-Oddzialowego-Archiwum-IPN-w-Gd.html>

Kartka pocztowa z dnia 29 XI 1939 r., wysłana przez ppor. Czesława Gawrysia z obozu w Starobielsku

ARTYKUŁ

Materialy poświęcone Zbrodni Katyńskiej w zasobie Oddziałowego Archiwum IPN w Gdańsku

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: PRZEMYSŁAW NAMSOŁEK 07.04.2022

W Oddziałowym Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Gdańsku

zgromadzonych jest wiele materiałów dotyczących szeroko rozumianej tematyki katyńskiej.

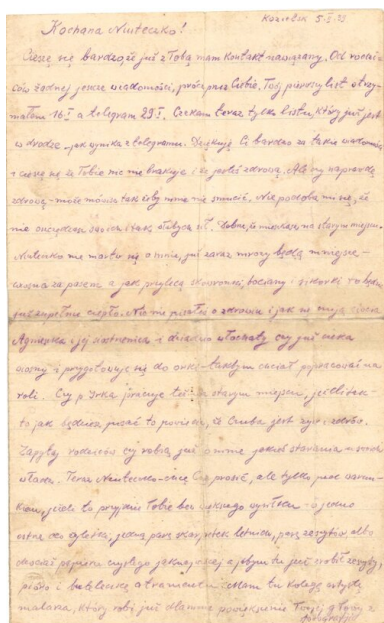
Do najcenniejszych zbiorów należy zaliczyć rodzinne pamiątki związane z trzema oficerami, ofiarami Zbrodni Katyńskiej.

Porucznik Józef Burzyński

Zuzanna Skarzyńska przekazała w darze dokumenty dotyczące porucznika lotnictwa Józefa Burzyńskiego. Józef Burzyński urodził się w 1911 r. w Wilnie, ukończył Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego w Wilnie, następnie pełnił zawodową służbę wojskową w 4. Pułku Lotniczym w Toruniu i w Szkole Podoficerów Lotnictwa dla Małoletnich w Krośnie. Po dostaniu się do sowieckiej niewoli został osadzony w obozie w Kozielsku, a następnie zamordowany w Katyniu. Wśród przekazanych dokumentów znajdują się kopie fotografii Józefa Burzyńskiego, ale najwięcej emocji wzbudza list oficera do ukochanej, napisany 5 lutego 1940 r. w obozie w Kozielsku (sygn. IPN Gd 800/5

Fotografia por. Józefa Burzyńskiego

List napisany przez por. Józefa Burzyńskiego w obozie w Kozielsku w dniu 5 II 1940 r.

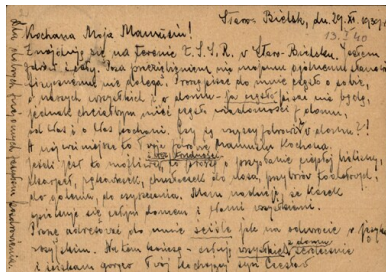
Podporucznik Czesław Gawryś

Od Ewy Łomniewskiej-Szwabe otrzymaliśmy m.in. dwie kartki pocztowe z 29 listopada 1939 r. i z 18 lutego 1940 r., wysłane przez podporucznika rezerwy artylerii Czesława Gawryśa z obozu w Starobielsku do swojej matki (sygn. IPN Gd 1086/6). Czesław Gawryś urodził się w 1906 r. w Przemyślu, po ukończeniu gimnazjum w Dębicy pracował w Polskim Monopolu Tytoniowym w Tarnowie i w Kołomyi w województwie stanisławowskim. Został zamordowany przez Sowieców w Charkowie.

Kartka pocztowa z dnia 29 XI

**1939 r., wysłana przez ppor.
Czesława Gawrysia z obozu w
Starobielsku**

**Kartka pocztowa z dnia 29 XI
1939 r., wysłana przez ppor.
Czesława Gawrysia z obozu w
Starobielsku**

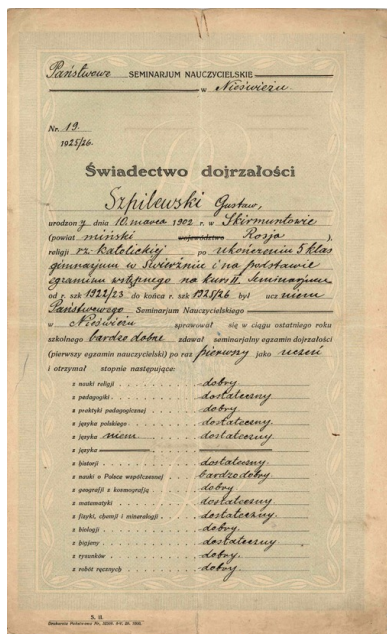
Podporucznik Gustaw Szpilewski

Halina Młyńczak ze Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni przekazała kilkanaście dokumentów związanych z jej ojcem podporucznikiem rezerwy artylerii Gustawem Szpilewskim.

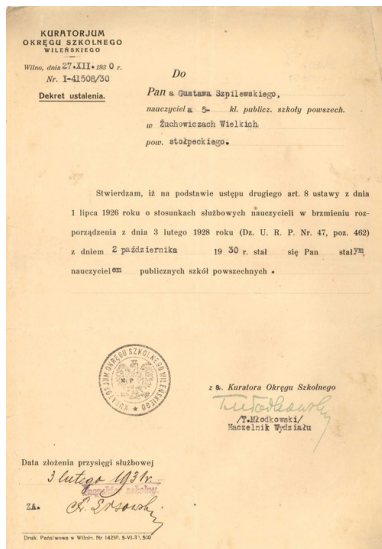
Komenda Wojewódzka Policji w Gdańsku przekazała nagrania filmowe, sporządzone przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, na których zarejestrowano pochody z kościoła św. Brygidy w Gdańsku po uroczystościach z okazji rocznicy Zbrodni Katyńskiej w kwietniu 1988 r. i w kwietniu 1989 r.

Gustaw Szpilewski urodził się w 1902 r. w Skirmuntowie na Ziemi Mińskiej, wychowywał się w Rakowie w województwie wileńskim. Po ukończeniu Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Nieświeżu pracował w charakterze nauczyciela i kierownika szkoły powszechnej w Żuchowiczach Wielkich w województwie nowogródzkim. Pod koniec sierpnia 1939 r. został zmobilizowany do 78. pułku piechoty w Baranowiczach, dostał się do sowieckiej niewoli i został uwięziony w obozie w Kozielsku, a następnie zamordowany w Katyniu.

Wśród przekazanych dokumentów znajdują się m.in. świadectwo dojrzałości Państwowego Seminarium Nauczycielskiego w Nieświeżu z 1926 r. oraz pisma Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego i Inspektora Szkolnego w Stołpcach w województwie nowogródzkim z lat 1930-1939 dotyczące zatrudnienia Gustawa Szpilewskiego w szkole w Żuchowiczach Wielkich (sygn. IPN Gd 1205/1). Posiadamy ponadto kopie cyfrowe fotografii przedstawiających Gustawa Szpilewskiego i jego najbliższych (sygn. IPN Gd 536/137).

Świadectwo dojrzałości Gustawa Szpilewskiego z 1926 r., wystawione przez Państwowe Seminarium Nauczycielskiego w Nieświeżu

**Pisma Kuratorium Okręgu
Szkolnego Wileńskiego z dnia 27
XII 1930 r., skierowane do
Gustawa Szpilewskiego**

**Fotografia   Gustawa
Szpilewskiego i jego żony**

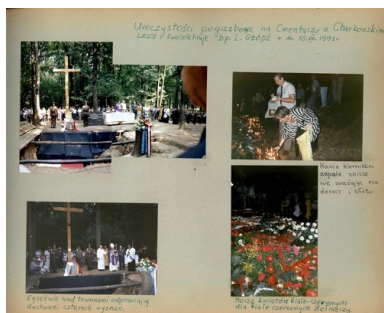
„Rodzina Katyńska” w Gdyni

Od Haliny Młyńczak otrzymaliśmy w darze również dwa tomy kroniki Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni prowadzonej w latach 1989-2020. W kronice umieszczone są zdjęcia dokumentujące działalność stowarzyszenia, pisma sporządzane przez gdyńską „Rodzinę Katyńską” i wycinki prasowe (sygn. IPN Gd 1205/3, IPN Gd 1205/4).

Kronika Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni

Kronika Stowarzyszenia „Rodzina Katyńska” w Gdyni

Publikacje i nagrania filmowe

W zasobie archiwalnym IPN w Gdańsku znajdują się publikacje poświęcone Zbrodni Katyńskiej, подарowane m.in. przez Pawła Dowżenko, Barbarę Jurewicz i Miejską Bibliotekę Publiczną w Gdyni (sygn. IPN Gd 753/783, IPN Gd 753/898, IPN Gd 1166/93).

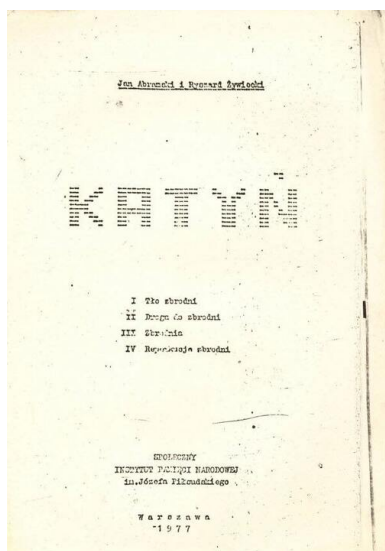
W niektórych aktach operacyjnych i śledczych pokazane są metody działania komunistycznego aparatu represji wobec

osób, które walczyły o to, żeby Zbrodnia
Katyńska nie została zapomniana.

Większość publikacji została wydana w drugim obiegu w PRL, ale posiadamy również wspomnienia naoczne go świadka zbrodni prof. Stanisława Swianiewicza pt. *W cieniu Katynia*, które ukazały się nakładem Instytutu Literackiego w Paryżu (sygn. IPN Gd 1040/256).

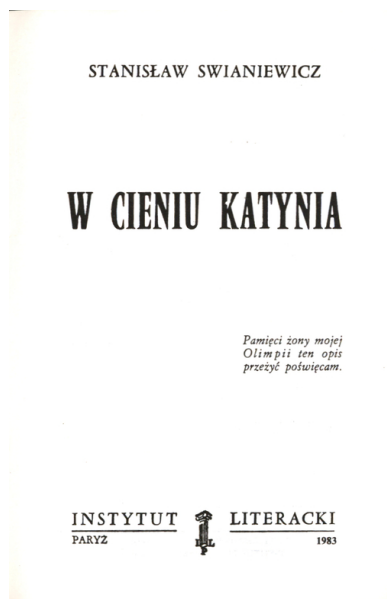
Komenda Wojewódzka Policji w Gdańsku przekazała nagrania filmowe, sporządzone przez funkcjonariuszy resortu spraw wewnętrznych, na których zarejestrowano pochody z kościoła św. Brygidy w Gdańsku po uroczystościach z okazji rocznicy Zbrodni Katyńskiej w kwietniu 1988 r. i w kwietniu 1989 r. (sygn. IPN Gd 334/20, IPN Gd 334/21).

Wśród darów otrzymanych od Lecha Tatkowskiego i Grzegorza Pietrzyka znajdują się m.in. znaczek wydany w 1989 r. przez „Solidarność Walczącą”, pamiątkowa plakietka i ulotka poświęcone Zbrodni Katyńskiej (sygn. IPN Gd 959/41, IPN Gd 1076/224, IPN Gd 1076/247).

**Publikacja bezdebitowa
Społecznego Instytutu Pamięci
Narodowej im. Józefa
Piłsudskiego: Jan Abramski,
Ryszard Żywiecki, Katyń,
Warszawa 1977 r.**

Publikacja Instytutu Literackiego

w Paryżu: Stanisław Swianiewicz,

W cieniu Katynia, Paryż 1983 r.

Świadectwa zwalczania pamięci

Warto wspomnieć o aktach spraw karnych prowadzonych przeciwko osobom, które w okresie stalinizmu starały się przekazywać prawdę o Zbrodni Katyńskiej.

Interesujące w kontekście kłamstwa katyńskiego są akta w sprawie o stwierdzenie zgonu Józefa Adamskiego. W 1946 r. Leokadia Adamska złożyła wniosek o stwierdzenie zgonu jej męża podporucznika rezerwy, który był osadzony w obozie w Kozielsku. Na dowód śmierci załączyła numer tygodnika „Nowy Czas” z 1943 r., który był niemiecką gadzinówką wydawaną w języku polskim. W

zamieszczonej w czasopiśmie liście ofiar
Zbrodni Katyńskiej figurował Józef Adamski.

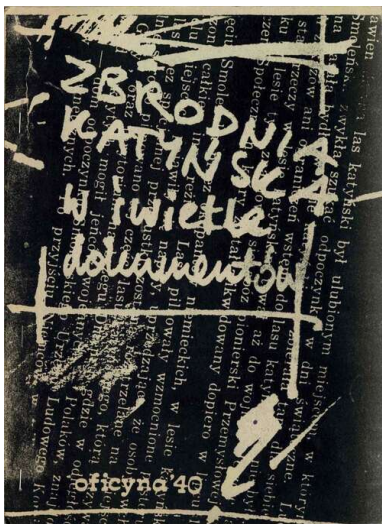
W zasobie archiwalnym IPN w Gdańsku znajdują się kopie akt sprawy karnej prowadzonej przeciwko Marii Odynie, nauczycielce Zasadniczej Szkoły Zawodowej Budowy Okrętów w Gdyni, która została skazana na karę więzienia m.in. za to, że w 1951 r. podczas zajęć szkolnych niezgodnie z propagandą komunistyczną przedstawiała sprawę zamordowania oficerów polskich w Katyniu (sygn. IPN Gd 471/2 t.1-2). Proces wytoczono również Tadeuszowi Guziakowi, który w 1951 r. w czasie pełnienia służby wojskowej w Słupsku rozpowszechniał prawdziwe informacje na temat Zbrodni Katyńskiej (sygn. IPN Gd 538/1101).

W niektórych aktach operacyjnych i śledczych pokazane są metody działania komunistycznego aparatu represji wobec osób, które walczyły o to, żeby Zbrodnia Katyńska nie została zapomniana.

W 1981 r. w Gdańsku został zatrzymany działacz NSZZ „Solidarność” Andrzej Kołodziej, przy którym znaleziono 381 egzemplarzy broszury pt. *Katyni*. Wydział Śledczy KWMO w Gdańsku wszczął dochodzenie w sprawie wydrukowania tej broszury przez Społeczny Instytut Pamięi Narodowej im. Józefa Piłsudskiego bez zgody Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, czyli komunistycznej cenzury (sygn. IPN Gd 57/19).

**Publikacja bezdebitowa: Z. Lida,
A. Wilno, Katyni 1940 r.**

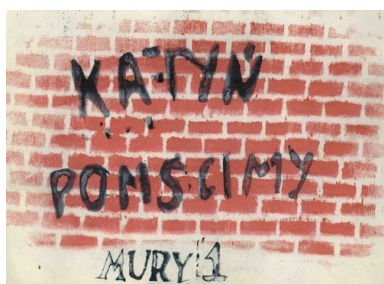
**Publikacja bezdebitowa
wydawnictwa „Oficyna '40”:
Zbrodnia katyńska w świetle
dokumentów**

Służba Bezpieczeństwa założyła sprawę operacyjnego sprawdzenia kryptonim „Pomorzanie” po tym, jak 3 maja 1983 r. znaleziono w centrum Słupska ulotki o treści:

„Katyń 1940 nie zapomnimy!”,

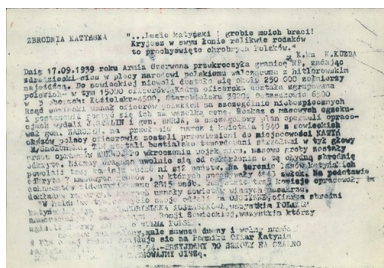
podpisane przez „Pomorską Strukturę Młodych” (sygn. IPN Gd 0026/281).

Wydział Śledczy WUSW w Elblągu w 1988 r. prowadził dochodzenie w sprawie namalowania na budynku mieszkalnym haseł o treści antykomunistycznej, m.in. „Pomścimy Katyń” (sygn. IPN Gd 011/149).

**Ulotka informująca o rocznicy
Zbrodni Katyńskiej i wzywająca
do akcji upamiętnienia rocznicy w
szkołach**

**Ulotka informująca o rocznicy
Zbrodni Katyńskiej i wzywająca
do akcji upamiętnienia rocznicy w
szkołach**

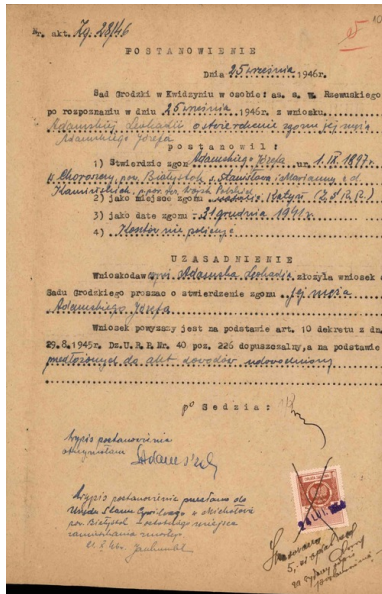

**Ulotka o treści „Katyń 1940 nie
zapomnimy!”, ujawniona w
Słupsku w 1983 r.**

Interesujące w kontekście kłamstwa katyńskiego są akta w sprawie o stwierdzenie zgonu Józefa Adamskiego (sygn. IPN Gd 1099/26). W 1946 r. Leokadia Adamska złożyła do Sądu Grodzkiego w Kwidzynie wniosek o stwierdzenie zgonu jej męża podporucznika rezerwy Józefa Adamskiego, który był osadzony w obozie w Kozielsku. Na dowód jego śmierci załączyła numer tygodnika „Nowy Czas” z 1943 r., który był niemiecką gadzinówką wydawaną w języku polskim w Olsztynie. W zamieszczonej w czasopiśmie liście ofiar Zbrodni

Katyńskiej figurował Józef Adamski. Sąd Grodzki w wydanym postanowieniu stwierdził zgon Józefa Adamskiego, ale jako datę śmierci podano 31 grudnia 1941 r. Miało to sugerować, że mordu na polskich oficerach dokonali Niemcy po zajęciu zachodnich terenów Związku Sowieckiego.

**Postanowienie Sądu Grodzkiego
w Kwidzynie z dnia 25 IX 1946 r.
w sprawie stwierdzenie zgonu
Józefa Adamskiego w Katyniu z
fałszywą datą śmierci 31 XII 1941
r.**

Lista ofiar Zbrodni Katyńskiej
zamieszczona w 1943 r. w
niemieckim tygodniku „Nowy
Czas”, wydawanym w języku
polskim w Olsztynie

COFNIJ SIĘ